

LUND UNIVERSITY

Den bortglömda studentskan : 140 år sedan Hildegard Björck beträdde den akademiska banan

Tersmeden, Fredrik

Published in:

Professorsinstallation : Lunds universitet, Aulan, 6 september 2013 kl 16.00

2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Tersmeden, F. (2013). Den bortglömda studentskan : 140 år sedan Hildegard Björck beträdde den akademiska banan. I N. Ransmyr, & C. Brenner (Red.), *Professorsinstallation : Lunds universitet, Aulan, 6 september 2013 kl 16.00* (s. 24-29). Lunds universitet (Kommunikationsavdelningen).
http://www.lu.se/sites/www.lu.se/files/profinst_sep2013_webb.pdf

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

MIA CAROLINA

Professorsinstallation

LUNDS UNIVERSITET | AULAN | 6 SEPTEMBER 2013 KL 16.00

Denna broschyr finns på inställandis institutioner och kan också beställas från kommunikationsavdelningen, **tel** 046-222 70 10, **e-post** info@rektor.lu.se. Broschyren finns även på www.lu.se/om-universitetet/akademiska-hogtider/professors-installationer

Produktion Kommunikationsavdelningen, Lunds universitet

Foto Kennet Ruona

Tryck Media-Tryck, Lunds universitet, juli 2013, 800 ex.

Papper Scandia 2000 Smooth white, 200/130 g

Den bortglömda studentskan

140 ÅR SEDAN HILDEGARD BJÖRCK BETRÄDDE DEN AKADEMISKA BANAN

Vem var den första kvinnan att studera vid Lunds universitet? Enligt det mest spridda verket om universitetet, *Lärdomens Lund*, är svaret Hedda Andersson¹. Samma svar får man på universitetsmuseet samt på universitetets hem- och facebook-sidor. Hedda Andersson har blivit en hyllad portalgestalt som fått ge namn åt allt från kvinnliga nätverk till en gästprofessur². Och ingen skugga över hennes pionjärinsats, men först var hon faktiskt inte!

Detta faktum verkar hittills bara ha uppmärksammats i det stora fyrbandsverk som utgavs vid universitetets 300-årsjubileum, och då mycket kortfattat:

I själva verket dröjde det till ända till i april 1880 innan den första studentskan – Hildegard Björck av Värmlands nation – skrevs in vid Lunds universitet. Hildegard Björck, som redan avlagt medicine kandidatexamen i Uppsala, synes emellertid aldrig ha bedrivit några egentliga studier i Lund³.

Till den senare delen av detta påstående skall jag återkomma. Den första delen kan dock lätt verifieras. Av universitetets matrikel från tiden framgår klart att Björck inskrevs den 9 april, Hedda Andersson först den 10 september 1880⁴. Vem var då denna Hildegard Björck som glömts bort så totalt i Lund och i

Hildegard Björck under studietiden i Uppsala. Bildkälla: boken *En banbryterska – Skildringar från Ellen Fries studentår i Uppsala*.

stor utsträckning även i Uppsala och på ett nationellt plan?

Thora Maria Fredrika Hildegard Björck föddes den 1 maj 1847 i Bro socken i Värmland (nu en del av Säffle kommun)⁵. Hon skall redan som barn ha varit viljestark och målinriktad, varom följande episod berättar:

Som liten bad hon t. ex. en gång jungfrurna i hemmet, att de skulle lära henne att skura golv, men de hade inte tid att inviga henne i konsten. Senare på dagen fann man så flickebarnet i färd med att på egen hand skura golvet i ett uthus⁶.

Historien vittnar även om att Björck växte upp i ett någorlunda burget hem med tjänstefolk; fadern, Carl Emanuel Björck, var till yrket lantmätare. Samtidigt drabbades familjen under Björcks barndom av sorg: hennes mor, Anna Charlotta Roman dog då dottern var fyra år. Även fadern gick bort relativt tidigt med följd att Hildegard Björck år 1869, endast 22 år gammal, stod föräldralös. Samtidigt skedde förändringar i det svenska samhället som öppnade nya möjligheter för en ung, viljestark kvinna.

År 1865 hade en riksdagsman inom bondeståndet, Carl Johan Svensén, yrkat på att de svenska univer-

siteten skulle öppnas även för kvinnor⁷. Motionen skapade stor debatt och frågan hänsköts till regeringen som i sin tur under 1867 skickade remisser till bland annat universiteten i Lund och Uppsala. I svaren ställde sig Lund – och särskilt dess medicinska fakultet – generellt mer välvilligt än Uppsala även om det fanns skepsis på båda ställena.

På grundval av svaren beslöt Kungl Maj:t 1870 att kvinnor skulle få avlägga studentexamen samt ha rätt att, som privatpraktiserande, utöva läkaryrket och för detta ändamål få avlägga medicinska examina. När en kvinna (Betty Petersson) väl, två år senare, bad att få bli inskriven vid Uppsala universitet var det dock med önskan att få studera inom filosofisk fakultet. En särskild dispens beviljades henne men satte samtidigt fart på den generella debatten igen. En ny remiss i slutet av 1872 ledde till generellt mer positiva svar. Därefter gick det snabbt: redan i november 1873 öppnades de svenska universiteten för kvinnor inom alla utbildningar utom de teologiska samt den som syftade till juris licentiatexamen.

En av dem som utnyttjade denna sakernas förändring var Hildegard Björck. 1872, tre år efter sin fars död och två år efter att möjligheten öppnats, avlade hon studentexamen vid Nya elementarskolan i Stockholm och den 27 januari 1873 inskrevs hon vid Uppsala universitet. Därmed blev hon – efter den nämnda Betty Petersson – den andra kvinnan i Sverige någonsin att beträda den akademiska banan. Till skillnad från Pettersson var Björck dock inriktad på den utbildningsväg som först öppnats, den medicinska, och för detta ändamål avlade hon den 27 april 1874 en lägre examen, den mediko-filosofiska, kallad "medikofilen". Detta gör Hildegard Björck till den första kvinnan i Sverige att avlägga en akademisk examen. Inför eftervärlden har denna milstolpe dock i stor utsträckning glömts bort. Varför? Anledningen är, enligt idéhistorikern Carl Frängsmyr, att organisationen Akademiskt bildade kvinnors förening (ABKF) år 1925 valde att fira 50-årsminnet av den nämnda Betty Petterssons filosofie kandidatexamen från 1875. Därvid lyfte man – medvetet eller omedvetet – felaktigt fram denna som den första akademiska examen avlagd av en svensk kvinna, och misstaget har sedan levt vidare i litteraturen⁸. Hildegard Björck

har alltså förmenats minnet av sin pionjärställning vid såväl Uppsala som Lunds universitet!

Medikofilen avlades inom filosofisk fakultet men var en förutsättning för fortsatta studier i medicin. Just medicinen var den studieväg som flera av Sveriges tidiga studentskor skulle välja – däribland Hedda Andersson i Lund – och detta för att arbete som privatläkare var en av de få akademiska yrkesvägar som stod öppna för dem. Statstjänster inom exempelvis juridik och – inte minst – teologi förblev däremot länge förbehållna män. Också här var Hildegard Björck den första kvinnan i Sverige att inskrivas vid en medicinsk fakultet, något som vederbörligen noterades i Uppsala universitets festskrift från 1897⁹. Björck hade dock sina alldeles särskilda skäl till valet av studieväg. Därom vittnar en annan tidig uppsala-studentska, Ellen Fries, i en dagboksanteckning från sitt första möte med Björck:

Hon var i många fall olika emot hvad jag tänkt. Jag hade tänkt mig henne såsom en för sitt yrke och sin vetenskap lefvande människa. Så är ej fallet. Läkarevetenskapen roar henne ej. Hon blott ser däri ett medel för afskaffandet af hvad hon anser som den största skam för vårt släkte, prostitutionen. Det är därför hon har blifvit läkare och det är därför hon vill arbeta.

Hon ansåg vårt görande och låtande helt egoistiskt och af föga gagn för kvinnans emancipation, så länge inom samhället tolererades sådana skämda seder hos männen¹⁰.

I dag hade man kanske tyckt att ett sådant engagemang lämpligen hade fått sitt utlopp i studier inom juridik eller samhällsvetenskap, men vid denna tid sågs prostitutionen främst som ett medicinskt problem kopplat till spridningen av könssjukdomar¹¹. Lösningen från överhetens sida blev den reglementerade prostitutionen, där sexköp legaliserades under förutsättning att de prostituerade registrerades sig och underkastades regelbundna läkarkontroller. Systemet hade först införts i Stockholm 1847 och sedan spritt sig till flera andra städer, inte minst hamn-, regements- och universitetsditon med många

unga ogifta män. Uppsala införde systemet samma år (1880) som Björck flyttade till Lund, där man hade det sedan 1877. Systemets kritiker, abolitionisterna, samlades inte minst i en rörelse med rötter i England kallad Federationen. Om Björck var medlem häri har jag inte kunnat utröna (rörelsen etablerades formellt i Sverige först 1876 då hon redan hade flera års studier bakom sig) men säkert är att hon delade dess mål och var en "dedicerad abolitionist".¹²

Fries skildring kan ge ett intryck av Björck som en enfrågefanatiker. Av andra vittnesmål framgår dock att hon hade minst ett annat passionerat intresse: filosofi. Detta är känt inte minst genom Ellen Key som under några år på 1870-talet kom i nära kontakt med och under inflytande av Björck på detta område. I april 1875 antecknade Key att "Anna Hierta har flera gånger bragt oss ihop med Hildegard Björck som fyllt oss med Boströms filosofi".¹³ Att en progressiv ung kvinna som Björck var en stark anhängare av uppsalafilosofen Christopher Jacob Boström, en tänkare som närmast kommit att framstå som det oscariska Sveriges konservativa statsfilosof, kan synas märkligt. Det var dock inte Boströms statslära som tilltalade henne. Inför den var hon tvärtom öppet kritisk: "Tänk! likvisst hvilken plats qvinnan får med sådana åsigtter. Hon står lägst i systemet, och är det ej märkvärdigt att denna lära kunna hela Lunds och Upsala filosofiska faculteter ej reda sig ur utan stampar i gyttjan fortfarande" skrev hon.¹⁴ Nej, det hos Boström som hade fångat Björck var hans starkt idealistiska, platonskt färgade religionslära. Denna ville hon "trumfa in", skrev hon till Key, som konstaterade att för den engagerade väninnan utgjorde "Plato, Kristus, Boström [och] kand. Björklund [...] mensklighetens heroer". Det fjärde namnet kan behöva förklaras då den åsyftade, Gustav Björklund, numera är tämligen bortglömd. Vid denna tid var han dock en populärfilosofisk författare i vardande och en "outtröttlig debattör". Han och Björck var både jämnåriga och nationskamrater, och förhållandet mellan de båda värmländska boströmianerna skall "under en tid" ha haft "kärlekens värmegrad".¹⁵ En annan person som kom under duons påverkan var Sophie Stjernstedt, faster till författarinnan Marika Stjernstedt. Brorsdottern har berättat hur Sophie därvid utvecklade "ett svärmiskt, högidealistiskt lynne".¹⁶

Hur mottogs en i studentlivet udda fågel som idealisten Björck av de manliga studiekamraterna? Enligt ett samtida tidningsreportage var allt gott och väl: "så väl från lärares som kamraters sida har hon rönt det mest aktningsfulla och välvilliga bemötande" hette det där.¹⁷ Mot detta kan ställas Björcks egna utsagor till Ellen Fries: "Hennes beskrifningar öfver anatomisalarna och de manliga studenternas lefnadssätt i allmänhet och synnerligen de medicine studerandes var härresande."¹⁸ Det är också generellt omvittnat att de tidiga studentskorna inte sällan mottogs med ogillande och ibland till och med öppet hån bland de manliga studentkamraterna.¹⁹ På en punkt kan Björck dock ha tänkas klarat sig bättre än några av sina medsystrar. Till tidens nidsbild av studentskorna hörde nämligen att de var fula och manhaftiga; Björck däremot beskrivs som "en söt och begåvad flicka".²⁰

En annan fråga rörande Björcks studietid som är lättare att besvara är hur hon, som föräldra- och arbetslös kvinna, finansierade den. Året hon började sina studier hade två döttrar till Aftonbladets grundare Lars Johan Hierta, Hedvig och Anna Hierta, donerat medel till en stipendiefond för just kvinnliga medicine studerande. Björck blev stipendiets första innehavarska och uppbar det fram till läsåret 1880–1881.²¹ Mellan Björck och den ena donatorn, Anna Hierta, skulle också en personlig vänskap uppstå, och som redan nämnts var det Hierta som sammanförde Björck med Ellen Key.

I maj 1879 avlade Hildegard Björck nästa examen, den för medicine kandidat. Också detta var hon den första kvinnan i Sverige att göra och den historiska händelsen rapporterades i samtida press över hela landet.²² Ellen Fries, som vid samma tid blev filosofie kandidat, noterade glatt: "Två kvinnliga kandidater på en vecka – så skall det vara".²³ Björck siktade nu vidare mot licentiatexamen, och det var alltså under dessa fortsatta studier som hon, mitt under vårterminen 1880, flyttade sina akademiska bopålar till Lund. Varför? Jag har funnit två tänkbara (och kanske samverkande) förklaringar. Den ena är att Björck vid tiden hade drabbats av medicinska problem för vilka hon redan året innan behandlats i Köpenhamn.²⁴ För fortsatt behandling låg Lund förstås bättre till.

Det andra skälet kan ha varit att hennes filosofiske "hero" Gustav Björklund från 1879 temporärt förlagt sina studier till Lund.²⁵

Till Lund anlände Björck medförande ett av Uppsala universitets rektor utfärdat "testimonium" som vitsordade att hon hade "ådagalagt ett stadgat uppförande samt god flit i sina studier".²⁶ En betecknande detalj är att man på det i huvudsak förtryckta formuläret har fått stryka över pronomenet "honom" och för hand skriva dit "henne"! Även på den nya studieorten inskrevs Björck i Wermlands nation, och av den terminstabell med uppgifter om sina medlemmar som nationen lämnat till universitetet framgår att hon fick sin bostad på Stora Tomegatan 16.²⁷ Den fastigheten ägdes och beboddes då av professor Carl Fredrik Naumann och säkerligen

Det genuskorrigerade "testimonium" Björck medförde från Uppsala till Lund. Bildkälla: Lunds universitetsarkiv.

bodde Björck inackorderad i dennes familj – att som ung ensamstående kvinna bo för sig själv ansågs inte moraliskt lämpligt. Naumann var också lämpligt nog professor inom den medicinska fakulteten, närmare bestämt i anatomi.

Terminstabellen ger också ett möjligt svar på frågan hur länge Hildegard Björck egentligen studerade i Lund. Den är nämligen daterad den 31 maj 1880, och som Björck där ännu står som medlem får man antaga att hon då räknades som aktiv student. I påföljande termins tabell är hon däremot inte längre med.²⁸ Slutsatsen blir att Björcks lundastudier omfattade knappt två månader: från inskrivningen den 9 april till vårterminens utgång. Varför valde hon att plötsligt avbryta en utbildning där hon enligt uppgift bara hade ett litet stycke kvar till sin nästa och fullbordande examen? Det är här källorna blir som mest oeniga och summariska. Axel Hirsch hävdade 1953 i en bok att Björck "insjuknade i tuberkulos och reste till Schweiz. Sedan hörde man icke något från henne", och denna uppgift har därefter refererats i flera senare böcker.²⁹ Den lundensiske personhistorikern Carl Sjöström å andra sidan nämner i sin matrikel över Wermlands nation inget alls om sjukdom utan bara att "år 1905 uppgafs att hon vistades i Paris och åtföljde resande som läkare".³⁰ Vilket skall man tro?

Faktum är att vi troligen inte skulle veta något bestämt om Hildegard Björcks öden efter 1880 om det inte hade varit för en till formatet oansenlig artikel i tidskriften *Hertha* 1926.³¹ Den var författad Signe Nilsson, en ung lundastudentska som aldrig hade haft någon personlig beröring med Björck. Hur hon trots detta har kunnat lämna den mest fullständiga levnadskildringen över Björck skall jag återkomma till, men först ett kort referat. Som nämnts hade Björck redan i Uppsala haft medicinska problem. Dessa avsåg hennes hörsel som påverkats av att hon i vuxen ålder fått mässlingen. År 1880 hade dessa problem blivit så stora att Björck "ej kunde avlägga de återstående tentamina i hjärta och lungor", organ som ju avläses mycket med hjälp av hörseln.

Utan licentiatexamen kunde Björck inte bli legitimerad läkare. Hon bedrev dock att ändå fördjupade

studier inom öron-, näs- och halsmedicin, bland annat i Köpenhamn. Under ett antal år fick hon också möjlighet att informellt arbeta som i praktiken utövande läkare, detta som assistent åt dels sin hyresvärd i Lund, professor Naumann, dels åt en morbror som var livmedikus i Stockholm.³² Sedan båda dessa gått bort saknade hon dock en plattform för "att få utöva läkaryrket på detta halvt privata, halvt publika sätt". Hon började i stället verka som privat vårdarinna åt sjuka personer, precis som Sjöström faktiskt antytt, och som sådan besökte hon inte bara Paris utan även England "som vårdarinna åt en sinnessjuk engelsman". Genom denna verksamhet kom hon att möta en patient, fröken Julia Ewerlöf, med vilken hon utvecklade en djup vänskap. Från 1904 bosatte sig de båda väninnorna i Lausanne

Hildegard Björcks sista viloplats. Foto: John Evans.

(Hirsch hade alltså rätt om Schwiez men fel om tidpunkt och orsak) där de levde ett stilla liv. Med tiden drabbades Björck av hjärtproblem och tillbringade sina sista år sängliggande. Hon avled stilla "under sin middagssömn" den 7 april 1920. Stoffet fördes senare hem till Sverige där det 1928 nedlades i hennes äldre brors, militären Rudolf Björcks, familjegrav på Skogskyrkogården i Stockholm.³³ Som en sista ironi saknar dock gravstenen explicit utsättning av namnet på den kvinna som lyckats att bli bortglömd både som Sveriges första kvinna med akademisk examen och som Lunds första studentska!

Men historien slutar inte här. Hildegard Björck bevarade livet igenom sitt stora intresse för filosofi och efterlämnade vid sin död ett omfattande bibliotek med litteratur i ämnet. Detta ville hon skänka till en ny generations studentskor. Både i Uppsala och Lund fanns kvinnliga studentföreningar som tänkbara mottagare, men de saknade de rent praktiska möjligheterna att härbärgera en större boksamling. I Lund fanns dock även ett kvinnligt studenthem, till vars lokaler på Stora Algatan 8 det björckska biblioteket därför kom att föras.³⁴ Och här finner vi förklaringen till Signe Nilssons initierade kunskaper om Björck: hon var vid tiden en av de boende på studenthemmet, och av artikeln framgår rätt tydligt att det med boksamlingen också måste ha kommit någon form av personarkiv efter dess donator. Bara två år efter att Nilsson publicerat sin artikel i *Hertha* tvingade ekonomiska problem dock Kvinnliga studenthemmet att stänga sin verksamhet. Vad som då hände med Hildegard Björcks bibliotek och efterlämnade papper är ett ännu olöst mysterium och bilden av henne inför eftervärlden kommer därför tyvärr troligen att förbli diffus.³⁵ Denna text är dock ett litet försök att skänka fastare konturer åt Lunds första studentska.

*Fredrik Tersmeden
Arkivarie vid Universitetsarkivet*

Fotnoter

1. Carl Fehrman, Håkan Westling, Göran Blomquist: Lärdomens Lund – Lunds universitets historia 1666–2004 (Lund 2004), s 171.
2. En "gästprofessur i Hedda Anderssons namn" inrättades som ett led i Lunds universitets "Jämställdhetsåtgärder 2012". Se av rektor utfärdad inbjudan till nominering 2012-03-02 (dnr LS 2012/111).
3. Jörgen Weibull: Lunds universitets historia IV – 1868–1968 (Lund 1968), s 86.
4. Lunds Universitetsarkiv: Kansliets arkiv 1666–1930/31, volym D 1:7 (studentmatrikel 1864–1887).
5. Grundläggande levnadsdata om Björck kommer främst från Carl Sjöström: Vermlands nation i Lund 1682–1907 – biografiska och genealogiska anteckningar jemte historik (Lund 1908), s 158, Eva Wennerström Hartman: "Från Hildegard till Gunnel" i Vårhålsning från Värmlands Nations Kamratförening XXIX (Uppsala 1964), s 16f, samt från olika genealogiska databaser och matrikeluppgifter i Lunds och Uppsala universitetsarkiv. Artikelförfattaren vill tacka universitetsarkivarie Johan Sjöberg, Uppsala, för vänligt biträde med de senare.
6. Signe Nilsson: "Hildegard Björck – ett glömt namn" i Hertha, häfte 10, december 1926, s 214.
7. Skildringen av frågan om kvinnans rätt till högre utbildning på riksplånet bygger på Weibull 1968, s 69ff.
8. Carl Frängsmyr: Uppsala universitet 1852–1916 (Uppsala universitets historia 1793–2000 2:1, Uppsala 2010), s 166f. Nämnas kan att en regementsläkare Netzler senare försökt tillskriva en annan uppsalastudentska, Karolina Widerström, äran av att vara den första kvinnan som avlagt medikofilen (se Ulrika Nilsson: Kampen om kvinnan – Professionalisering och konstruktioner av kön i svensk gynekologi 1860–1925 (Uppsala 2003), s 285)!
9. Gustaf Nordlund: "Medicinska fakulteten" i Reinhold Geijer (red): Uppsala universitet 1872–1897, bd 1 (Uppsala 1897), s 189.
10. Maria Cederschiöld: En banbryterska – Skildringar från Ellen Fries' studentår i Uppsala (Stockholm 1913), s 47. Ellen Fries blev sedermera den första kvinnan i Sverige att erhålla filosofie doktorsgraden.
11. För en modern översikt över ämnet, se Yvonne Svanström: Offentliga kvinnor – Prostitutionen i Sverige 1812–1918 (Stockholm 2006) varpå detta stycke bygger.
12. Andreen 1956, s 12.
13. Ulf Wittrock: Ellen Keys väg från kristendom till livstro (Uppsala 1953), s 125.
14. Wittrock 1953, s 386.
15. Wittrock 1953, s 126f.
16. Marika Stjernstedt: Adjö min gröna ungdom (Stockholm 1930), s 158f.
17. Tidskrift för hemmet, häfte 1, 1873 citerad efter Wittrock 1953, s 386.
18. Cederschiöld 1913, s 48.
19. Frängsmyr 2010, s 170ff; Axel Hirsch: Minnen som dröjt kvar (Stockholm 1953), s 172.
20. Nilsson 2003, s 280.
21. Sista året delade Björck stipendiet med Karolina Widerström, sedermera Sveriges första kvinnliga läkare. Se Frängsmyr 2010, s 167 och Nilsson 2003, s 280f. Av den senare framgår att det i Anna Hiertas brevsamling på Kungliga Vetenskapsakademien skall finnas 44 bevarade brev från Björck till henne. Jag har inför författandet av denna artikel tyvärr inte haft möjlighet att ta del av dessa.
22. Jag har funnit exempel i så skilda tidningar som Lunds Weckoblad (27 maj 1879), Wernamo Tidning (30 maj 1879) och Dalpilen (samma datum). Den senare påstod till och med att Björck avlagt licentiatexamen.
23. Cederschiöld 1913, s 63.
24. Cederschiöld 1913, s 67.
25. Se artikeln om Björck i Herman Hofberg: Svenskt biografiskt handlexikon (Stockholm 1906), bd 1, s 100f.
26. Lunds universitetsarkiv: Kansliets arkiv 1666–1930/31, volym E 10:109–110 (studentinskrivningshandlingar 1880).
27. Lunds universitetsarkiv: Kansliets arkiv 1666–1930/31, volym E 13:23 (nationstabeller 1879–1882).
28. I de tryckta universitetskatalogerna hann Björck inte komma med i utgåvan för våren 1880. I höstutgåvan finns hon däremot upptagen bland de sena tilläggen till föregående katalog men inte i listorna över aktiva studenter under den innevarande terminen.
29. Hirsch 1953, s 175. Till böcker som återgivit Hirsch' uppgift hör Andreen 1956, s 12.
30. Sjöström 1908, s 158.
31. Nilsson 1926, s 213–216.
32. Enligt Nilsson 1926, s 215, skall Björck först ha arbetat hon sin morbror och sedan "efter dennes död" ha återvänt till Lund och Naumann. Detta kan dock inte stämma då Naumann dog redan 1892 och morbrodern i fråga (Herman Wilhelm Hülphers) först 1905. Rimligen har kronologin varit den omvända.
33. Uppgifter från <http://hittagraven.stockholm.se>. Graven återfinns i kvarter 13, gravnummer 139.
34. För en översikt av Kvinnliga studenthemmets historia, se Fredrik Tersmeden & K Arne Blom (red): Bott i Lund – Från vindskupa och logement till lägenhet: lundensiskt studentboende igår, idag & imorgon (Lund 2010), s 116f.
35. Handlingarnas försvinnande är desto mer förvånande och frustrerande som Signe Nilsson vid tiden arbetade som amanuens vid UB! Se Wilhelm Norlind & Bror Olsson: Lunds universitets matrikel 1939 (Lund 1940), s 339f.